

III

(Přípravné akty)

EVROPSKÝ HOSPODÁŘSKÝ A SOCIÁLNÍ VÝBOR

442. PLENÁRNÍ ZASEDÁNÍ VE DNECH 13. A 14. ÚNORA 2008

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Definování úlohy a úpravy skupinových žalob v oblasti spotřebitelského práva Společenství

(2008/C 162/01)

Dne 16. února 2007 se Evropský hospodářský a sociální výbor, v souladu s čl. 29 odst. 2 Jednacího řádu, rozhodl vypracovat stanovisko k

Definování úlohy a úpravy skupinových žalob v oblasti spotřebitelského práva Společenství

Specializovaná sekce Jednotný trh, výroba a spotřeba, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 31. ledna 2008. Zpravodajem byl pan PEGADO LIŽ.

Na 442. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 13. a 14. února 2008 (jednání dne 14. února 2008), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 134 hlasy pro, 94 hlasů bylo proti a 6 členů se zdrželo hlasování.

1. Závěry a doporučení

1.1 EHSV se rozhodl znovu otevřít diskusi o potřebě a účelnosti důkladného zvážení úlohy a právní úpravy skupinové žaloby na úrovni Společenství, konkrétně (přínejmenším přednostně) v oblasti spotřebitelského a soutěžního práva.

1.2 EHSV vždy zastával názor, že je třeba na úrovni Společenství definovat skupinovou žalobu, jejímž záměrem je získání účelné nápravy škod v případě narušení kolektivních nebo rozptýlených práv. Taková žaloba by užitečným způsobem doplňovala ochranu, kterou nabízejí způsoby řešení sporů alternativní nebo právní, zejména žaloba na zdržení se jednání, definovaná směrnicí 98/27/ES z 19. května 1998.

1.3 EHSV při několika příležitostech zdůraznil potřebu zásahu na úrovni Společenství v této oblasti, vzhledem k tomu, že taková úprava:

- může přispět rozhodujícím způsobem k odstranění překážek fungování vnitřního trhu souvisejících s odchylkami odlišných právních režimů členských států a poskytnout také spotřebitelům novou důvěru v přínosy jednotného trhu a zajistit podmínky skutečné a zákonné hospodářské soutěže mezi podniky (čl. 3, odst. 1, písm. c) a g) Smlouvy);
- umožnila by posílení ochrany spotřebitelů, usnadnila by jim účinné uplatnění jejich práv u soudu a zajistila by účinnější aplikaci legislativy společenství (čl. 3, odst. 1, písm. t) Smlouvy);
- odpovídala by základní zásadě práva na účinnou právní ochranu před nezávislým soudem, práva zaručeného Listinou základních práv Evropské unie (článek 47).

1.4 Skutečnost, že některé členské státy přijaly v posledních letech různé právní systémy zastupování kolektivních zájmů spotřebitelů, a některé dosud nikoliv, vytváří nerovnosti v přístupu ke spravedlnosti a škodí realizaci vnitřního trhu. Pro EHSV je tato situace politováníhodná tím spíše, že spokojenost a důvěra občanů je jedním z uváděných cílů dokončení vnitřního trhu v 21. století. EHSV hodlá pozorně sledovat důsledky jakéhokoli plánovaného opatření pro konkurenceschopnost evropských podniků a pro dopady, které by v konečném důsledku měly nepřiměřené náklady na pracující a spotřebitele.

1.5 EHSV tedy nabízí své přispění k této úvaze v podobě konkrétních návrhů právní úpravy takové skupinové žaloby; bere přitom v úvahu národní systémy uplatňované v evropských zemích i zkušenosti dalších zemí s takovými žalobami. Zohledňuje přitom zejména zásady vyslovené v doporučení Rady ministrů Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) C(2007)74 o urovnávání spotřebitelských sporů a náhradě škod ze dne 12. července 2007.

1.6 Při definování parametrů navrhovaných pro legislativní iniciativu na úrovni Společenství bral EHSV v úvahu společnou právní tradici evropských právních institucí a společné základní zásady občanského řízení v členských státech a odmítl tedy hlediska „class action“ z americké oblasti, neslučitelná s těmito tradicemi a zásadami. EHSV považuje za zvláště negativní jakékoli rozvíjení metod, v rámci nichž získávají třetí investoři či obhájci inspirovaní americkými „class actions“ značnou část částek obdržených jako odškodnění či jako sankce v žalobách podaných v zájmu spotřebitelů.

1.7 S ohledem na cíle a účel takového nástroje EHSV analyzoval hlavní možné cesty v oblasti právní úpravy (výhody a nevýhody režimů opt-in, opt-out a jejich kombinace), úlohu soudce, náhradu škod, opravné prostředky a financování.

1.8 Právní základ takové iniciativy i použitý právní nástroj byly dalšími významnými otázkami, z jejichž analýzy tyto návrhy vycházejí.

1.9 EHSV dále připomíná, že úvaha o zavedení mechanismu skupinové žaloby není v žádném rozporu, ba naopak je v souladu s rozvojem alternativních způsobů řešení sporů. EHSV jako jeden z prvních orgánů vyjádřil stanovisko, že je třeba vytvořit účinné nástroje umožňující spotřebitelům uplatňování jejich individuálních i kolektivních práv, aniž by se museli obracet na soud. V této souvislosti se EHSV vyslovuje pro lepší uzpůsobení systému ombudsmana a souvisejících systémů ve spotřebních odvětvích, zvláště tam, kde je nejvíce rozvinutý přeshraniční obchod či se má nejvíce rozvíjet.

1.10 Kolektivní způsoby řešení sporů postizených spotřebitelů ve skutečnosti mohou sahat od jednotlivých dobrovolných a konsensuálních akcí až po kolektivní způsoby řešení sporů právní cestou. Každá z úrovní řešení sporů musí fungovat optimálně a dbát na usnadnění nápravy vzniklých škod na úrovni, která je nejpřístupnější obětem.

1.11 EHSV vítá Komisí vyjádřený záměr pokračovat ve studiích k tomuto tématu. Zdůrazňuje však, že je zároveň nutná skutečná politická vůle vedoucí k odpovídajícím legislativním iniciativám.

1.12 EHSV vyjadřuje přání zástupců organizované občanské společnosti, když se obrací také k Evropskému parlamentu, Radě a členským státům s požadavkem, aby tuto úvahu provázelo současné zohlednění zájmů různých stran a aby byly dodrženy zásady proporcionality a subsidiarity, a byla následována politickými rozhodnutími nezbytnými k tomu, aby byla co nejdříve přijata iniciativa v tomto směru.

2. Úvod

2.1 Záměrem tohoto stanoviska z vlastní iniciativy je podpořit důkladné zvážení úlohy a právní úpravy skupinové žaloby ⁽¹⁾ na úrovni Společenství, konkrétně (přínejmenším v první fázi ⁽²⁾) v oblasti spotřebitelského a soutěžního práva. Jeho konečným cílem je podnítit občanskou společnost a odpovědné instituce Evropské unie k prozkoumání potřebnosti a účinků takové iniciativy, k úvaze o definování její právní povahy a okolnostech a podmínkách jejího provádění v rámci evropského právního prostoru.

2.2 Použitá metodologie je proto založena na předběžné analýze potřeb v rámci jednotného trhu a slučitelnosti této iniciativy s právem Společenství. Dále se zkoumá její schopnost řešení přeshraničních konfliktů účinným a rychlým způsobem, zejména v oblasti hospodářských zájmů spotřebitelů.

3. Jednotný trh a kolektivní zájmy spotřebitelů

3.1 Přibývání „hromadných“ obchodních transakcí, k nimž dochází v důsledku sériové výroby od druhé poloviny minulého století, způsobilo rozsáhlé změny ve způsobech uzavírání smluv a dosahování dohod v oblasti prodeje a poskytování služeb.

S nástupem informační společnosti a možnostmi, které přináší dálkový prodej a elektronický obchod, získává spotřebitel nové výhody, může se však setkat s novými formami nátlaku a být vystaven novým rizikům při uzavírání smluv.

3.2 Veřejné zakázky, rámcové smlouvy, agresivní formy reklamy a marketingu, nedostatečné informování před uzavřením smlouvy, všeobecně rozšířené nepoctivé obchodní praktiky a potlačování konkurence – v těchto podmínkách mohou být poškozeny početné skupiny spotřebitelů, jejichž totožnost je většinou neznámá a může být obtížně zjistitelná.

3.3 Ne vždy mají stejnorodé individuální zájmy, kolektivní zájmy skupin a rozptýlené zájmy veřejnosti v právních systémech tradičního procesního práva, vycházejících z římského práva, vhodné formy právního postupu, které by byly jednoduché, rychlé, účinné a nezatížené vysokými náklady. ⁽³⁾

3.4 Právní systémy téměř v celém světě, a zvláště ve členských státech EU, nabízejí formy právní ochrany kolektivních nebo rozptýlených zájmů.

3.4.1 Tyto systémy jsou však značně odlišné a poskytují výrazně rozdílnou ochranu těchto práv. Tyto rozdíly vedou k narušení fungování vnitřního trhu.

⁽¹⁾ Ve smyslu občanského řízení, s cílem obhajoby kolektivních nebo rozptýlených zájmů jak ve smyslu zábrany (žaloba o zákaz), tak ve smyslu nápravy (žaloba o náhradu škody). V jiném smyslu lze výraz „collective action“ najít především v anglosaské právní literatuře, kde označuje sociologické kořeny sdružování (srov. „Collective action in the European union: interests and the new politics of associability“, Justin GREENWOOD a Mark ASPINWALL, Routledge, Londýn, 1998.) a má zvláštní význam z hlediska hledání sociologických příčin a sociálních potřeb, které odůvodňují společné žaloby v úzce procesním smyslu.

⁽²⁾ Neměla by se vyloučit možnost, již potvrzená v několika národních právních systémech, rozšířit rámec působnosti skupinových žalob na všechny kolektivní nebo rozptýlené zájmy v oblastech, jako je například životní prostředí, kulturní dědictví a územní plánování, ať je to vůči právním osobám soukromým nebo veřejným, včetně státních, správních či veřejných orgánů.

⁽³⁾ Významný právník a portugalský poslanec použil v parlamentní rozpravě argument podporující zavedení skupinové žaloby v Portugalsku, pro jehož lapidárnost by se v právní literatuře jen těžko hledala obdoba.

Poslanec Almeida Santos se v souvislosti s novými právy druhé a třetí generace, pracovním právem, spotřebitelským právem, právem životního prostředí, územního plánování a ochrany kulturního dědictví, „s právy univerzální působnosti, právy každého, která náležejí mnoha, ne-li všem“, otázal:

„Tato práva náležejí všem, nebo přinejmenším velkému počtu lidí. Je tedy správné, aby byla chráněna kousek po kousku, aby stěžovatelé museli stát ve frontě na soudní rozhodnutí ve věci, která je někdy shodná s kauzou jejich kolegy nebo souseda, na rozhodnutí, které jim často dá za pravdu ve chvíli, kdy výsledek už nemá žádný smysl, kdy už odškodnění pohltila inflace, kdy náprava poškozené pověsti přichází příliš pozdě, než aby zabránila rozvodu nebo dokázala obnovit důvěru, a procedurální kalvárie se tak stává živým obrazem neúčinnosti a marnosti? Skutečně musíme zachovávat tuto kaskádovou vizi právního očištění?“ Náhle si uvědomujeme, že právní ochrana výlučně individuální není dostatečná, že existují práva a zájmy „nadindividuální“ stojící mezi právy jednotlivce a kolektivními zájmy, že je nedostatečné právo přímo nebo nepřímo poškozených obrátit se na soud, že se blíží konec individualistické koncepce práva a spravedlnosti a objevuje se nový pluralismus a nové právo (D.A.R., série I, č. 46, 21. 2. 1990, str. 1617).

3.5 Nedostatečná harmonizace na úrovni Společenství způsobila, že národní právní systémy se v nedávné minulosti rozvíjely velmi rozdílnými směry. Tyto rozdílnosti nejsou zapříčiněny odlišnými základními principy, ale spíše rozdílnými právními procesními tradicemi. Tabulky uvedené v příloze osvětlují nejvýznamnější rozdíly na národní úrovni. ⁽⁴⁾

3.6 Na nevhodnost této situace upozornily velmi brzy především organizace zastupující zájmy spotřebitelů; na nerovnost evropských občanů z hlediska přístupu k právu a spravedlnosti poukázali také četní právníci a profesori práva Společenství. ⁽⁵⁾

3.7 V institucích Společenství bylo teprve v roce 1985 v návaznosti na seminář v Gentu roku 1982 pod záštitou Komise publikováno memorandum *Přístup ke spravedlnosti pro spotřebitele* ⁽⁶⁾, dokument, ve kterém se Komise mimo jiné poprvé zamýšlí nad systémy právní obrany kolektivních zájmů.

3.8 Teprve v doplňkovém sdělení ze 7. května 1987 však Komise na základě usnesení Evropského parlamentu z 13. března 1987 ⁽⁷⁾ oznámila svůj záměr předložit rámcovou směrnici zavádějící obecné právo sdružení na právní obranu jejich kolektivních zájmů a vyzvala Radu, aby uznala prvořadou úlohu organizací spotřebitelů, jak ve funkci prostředníků, tak přímých činitelů v oblasti přístupu spotřebitelů ke spravedlnosti.

3.9 Také Rada zdůraznila ve svém usnesení z 25. června 1987 výlučně věnovaném přístupu spotřebitelů ke spravedlnosti významnou úlohu, která je svěřena organizacím spotřebitelů a vyzvala Komisi ke zvážení, zda by v této oblasti byla vhodná iniciativa na úrovni Společenství ⁽⁸⁾.

3.10 Konečně roku 1989, v rámci přípravy svých *Budoucích priorit pro uplatnění politiky ochrany spotřebitelů*, Komise ve svém tříletém programu ⁽⁹⁾ (1990–1992) vyhodnotila, že přístup ke spravedlnosti a možnost nápravy škod jsou ve značném počtu členských států na spíše průměrné úrovni z hlediska nákladnosti, složitosti a délky termínů a že existují problémy spojené s přeshraničními vyrovnáními. Komise oznámila, že realizuje studii o nutných opatřeních, kde se zvláštní pozornost zaměřila na možnost skupinových žalob o náhrady škod způsobených spotřebitelům. ⁽¹⁰⁾

3.11 Teprve v roce 1993 však Komise obnovila veřejnou diskusi o této otázce zveřejněním významného dokumentu *Zelená kniha o přístupu spotřebitelů k právní ochraně a o urovnávání spotřebitelských sporů v rámci jednotného trhu* ⁽¹¹⁾.

⁽⁴⁾ Studie Centra studií spotřebitelského práva při Katolické universitě v Lovani vypracovaná pro Komisi (GR pro zdraví a ochranu spotřebitele) je také vynikajícím přehledem ukazujícím důsledky různých národních přístupů při řešení přeshraničních sporů, především případů, kdy jsou spotřebitelé z několika členských států poškozeni stejnými nadnárodními nečestnými obchodními praktikami, vadami nebo nedostatky týčž produktů nebo smlouvami uzavřenými na dálku obsahujícími stejné všeobecné obchodní podmínky, jež jsou protiprávní.

⁽⁵⁾ V této oblasti právní vědy není možné opomenout zásadní dílo „Le Droit d'action en justice des groupements“, LARCIER, Bruxelles, 1972, jehož autorem je Jacques van COMPERNOLLE, a kolektivní práci „L'aide juridique au consommateur“, CDC Bruylant, Bruxelles, 1981, jejímiž autory jsou T. BOURGOIGNIE, Guy DELVAX, Françoise DOMONT-NAERT a C. PANIER.

⁽⁶⁾ Memorandum bylo předloženo Radě 4. ledna 1985 a 7. května 1987 je doplnilo doplňkové sdělení o přístupu spotřebitelů ke spravedlnosti. Dále se již ve sdělení Komise z 4. června 1985 *Nový impuls pro politiku ochrany spotřebitelů*, COM (85) 314 v konečném znění, jehož zaměření bylo Radou schváleno 23. června 1986 (Úř. věst. C 167, 5.6.1986) zdůrazňovalo, že klasické právní postupy jsou pomalé a často nákladné ve srovnání se spornými částkami ve spotřebitelských záležitostech a že pro řádnou ochranu práv spotřebitelů jsou nezbytné přiměřené konzultační a opravné prostředky.

⁽⁷⁾ Zpravodajkou byla nizozemská poslankyně paní Boot. Jedním z prvků textu, které je vhodné připomenout, se po pozměňovacích návrzích, které předložili poslanci Squarcialupi a Pegado Liz, stala výzva Komisi, aby navrhla směrnici harmonizující legislativu členských států tak, aby byla zajištěna obrana kolektivních zájmů spotřebitelů a sdružení spotřebitelů získala možnost právních kroků v zájmu kategorie, kterou zastupují, a spotřebitelů jednotlivě. (dok. A2-152/86 z 21. listopadu 1986 (PE 104.304).

⁽⁸⁾ Usnesení 87/C v Úř. věst. C 176, 4.7.1987.

⁽⁹⁾ Schváleno Radou dne 9. března 1989 (Úř. věst. C 99, 13.4.1989).

⁽¹⁰⁾ KOM(90) 98 v konečném znění, 3.5.1990. Poprvé se zde v oficiálním dokumentu Komise hovoří o možnosti „skupinových“ žalob.

⁽¹¹⁾ KOM(93) 576 v konečném znění, 16. listopadu 1993. Pro porozumění tomuto dokumentu je důležité připomenout, že v letech 1991 a 1992 se z různých stran objevily diskusní iniciativy zaměřené na otázky spojené s přístupem k právu a spravedlnosti, mezi nimiž je vhodné zmínit konferenci o mechanismech odškodnění spotřebitelů organizovanou *Office of Fair Trading* v Londýně v lednu 1991, třetí konferenci o přístupu spotřebitelů ke spravedlnosti uspořádanou v Lisabonu 21.-23. května 1992 pod záštitou Komise a *Instituto do Consumidor* a seminář o ochraně přeshraničních spotřebitelů, který uspořádalo v říjnu 1993 ministerstvo hospodářství a ministerstvo pro rodinu a solidaritu s podporou Komise. Zprávy, které z nich vzešly, zůstávají velmi významné i v dnešní době. V tomto období se k této otázce také vyjádřilo několik významných universitních odborníků a renomovaných právních expertů (viz zejména *Group actions and Consumer Protection*, vyd. Thierry BOURGOIGNIE, Col. Droit et Consommation, sv. XXVIII, 1992; *Group Actions and the Defence of the Consumer Interest in the European Community*, Anne MORIN, INC, Francie, 1990).

Při této příležitosti byla vlastně poprvé důkladně prozkoumána z hlediska Společenství otázka zavedení jednotného režimu žalob na zdržení se jednání, který je často považován za základ pro skutečnou kolektivní žalobu na ochranu zájmů spotřebitelů ⁽¹²⁾.

3.12 Evropským parlamentem bylo přijato usnesení z 22. dubna 1994 ⁽¹³⁾, ve kterém Parlament dospěl k závěru, že by bylo užitečné přistoupit k určité harmonizaci procedurálních pravidel v členských státech, a zvažoval možnost zavést pro spory do určitých částek proceduru Společenství, která by umožňovala rychlé rozhodnutí v přeshraničních sporech. Dále se Parlament vyslovil pro to, aby byly do určité míry harmonizovány podmínky pro podávání žalob na zdržení se jednání proti nečestným obchodním praktikám.

3.13 Obdobně se EHSV ve svém stanovisku jednomyslně přijatém na plenárním zasedání 1. července 1994 ⁽¹⁴⁾ mezi jiným odvolal na zásadu *obecného uznání možnosti právních kroků ze strany sdružení spotřebitelů, s ohledem na jejich zastupování kolektivních a rozptýlených zájmů, k libovolné právní či neprávní instanci ve všech členských státech bez ohledu na státní příslušnost stran, původ sdružení samotných nebo místo sporu a výslovně vyzval Komisi k zavedení jednotné procedury v oblasti kolektivních žalob a žalob ve společném zastoupení, nejen v žalobách o zanechání jednání v nečestných praktikách, ale i v oblasti žalob o náhradu škody.* ⁽¹⁵⁾

⁽¹²⁾ Je však vhodné zdůraznit, že zelená kniha se opírá o určitá předchozí rozhodnutí a pracovní dokumenty, které jsou jí oporou a základem politické podpory nutné pro její přijetí. V březnu 1992 Komise pověřila skupinu nezávislých osobností pod předsednictvím Petera Sutherlanda vypracováním zprávy o fungování jednotného trhu jako vyhodnocení výsledků provádění bílé knihy o vnitřním trhu.

Zpráva byla zveřejněna 26. října 1992 a zvláště se zabývala otázkou přístupu ke spravedlnosti. Ve zprávě se uvádělo, že účinnost ochrany práv spotřebitele je pochybná, upozorňovalo se na neúčinnost Bruselské úmluvy z roku 1968 o vzájemném uznávání právních rozhodnutí a z ní vyplývající nesnáze s právní vymahatelností rozsudků v jednom členském státě vyslovených jurisdikcí jiného členského státu. Doporučovala proto bezodkladné přezkoumání této záležitosti Společenstvím (doporučení č. 22). Toto doporučení se realizovalo v podobě sdělení Komise Radě a Evropskému parlamentu z 2. prosince 1992 *Fungování vnitřního trhu po roce 1992 – situace po Sutherlandově zprávě*, SEK(92) 2277 v konečném znění. Pracovní dokument *Strategický program pro vnitřní trh*, který Komise představila v červnu 1993, uznával potřebu vytvoření koherentního operačního rámce v oblasti přístupu ke spravedlnosti, který má integrovat řadu opatření zaměřených na šíření, transparentnost a aplikaci práva Společenství (KOM(93) 256 v konečném znění). Sdělení Komise Radě z 22. prosince 1993 upozorňovalo na skutečnost, že dokončení vnitřního trhu by mohlo vést ke zvýšení počtu případů, kdy se rezidenti jednoho členského státu budou domáhat respektování svých práv v jiném členském státě (KOM(93) 632 v konečném znění).

Navzdory tomu, že podle Komise nebylo vhodné, aby Společenství usilovalo o harmonizaci, která by zrušila specifické znaky rozdílných národních právních režimů, Komise nabídla, že bude usilovat o informovanost a vzdělávání v oblasti práva Společenství, o transparentnost, účinnost a přesnost aplikace tohoto práva, o koordinaci a spolupráci v justičních záležitostech mezi členskými státy a Komisí usnadněnou vstupem Maastrichtské smlouvy v platnost, zejména jejího třetího pilíře. Toto úsilí se stalo předzvěstí publikace zelené knihy a rozsáhlých konzultací, které v této souvislosti proběhly. Během schůze dne 27. září 1993 (686. schůze *Vnitřní trh*) již Rada vyslovila závěr, že prvořadou důležitostí má prohloubení úvahy o přístupu ke spravedlnosti, zejména na základě zelené knihy ohlášené Komisí na závěr téhož roku, která se měla zabývat otázkou procedurálních prostředků a případně i zvýšením transparentnosti sankcí. Konečně v této době došlo k vypracování významné studie vyžádané Komisí: ERIC BALATE, CL. NÉRRY, J.BIGOT, R. TECHEL M. A. MUNGE, L. DORR a P. PAWLAS s přispěním A. M. PETTOVICHE „*A right to group actions for consumer associations throughout the Community*“ (smlouva B5-1000/91/012369). Tato studie je i v současnosti neopominutelným pramenem.

⁽¹³⁾ Dok. PE 207.674 z 9. března, zpravodaj pan Medina Ortega.

⁽¹⁴⁾ CES 742/94, zpravodaj pan Ataíde Ferreira, Úř. věst. C 295, 22.10.1994. Zájem EHSV o toto téma nebyl tedy nijak nový. V dalších dokumentech, zejména ve dvou stanoviscích z vlastní iniciativy k dokončení vnitřního trhu a ochraně spotřebitelů, která vypracoval pan Ataíde Ferreira a jež byla přijata dne 26. září 1992 (CES 1115/91, Úř. věst. C 339, 31.12.1991) a 24. listopadu 1992 (CES 878/92, Úř. věst. C 19, 25.1.1993), se již pozornost Komise zaměřila na nutnost nalezení možností podání žalob v oblasti právní úpravy přeshraničních sporů a na uznání pravomoci zastoupení organizací spotřebitelů v národních i přeshraničních sporech (odstavec 5.42 dokumentu CES 1115/91; odstavec 4.12 dokumentu CES 878/92 a část 4 zajímavé studie uvedené v příloze, kterou zpracovali společně Eric Balate, Pierre Dejemeppe a Monique Goyens a která byla HSV zveřejněna (CES-93-003) str. 103 a násl.)

⁽¹⁵⁾ Tématu se ostatně později věnovala další stanoviska EHSV, mezi nimiž z hlediska významnosti vynikají: stanovisko z vlastní iniciativy *Jednotný trh a ochrana spotřebitelů – příležitosti a výzvy* (zpravodaj pan Ceballos Herrero), přijaté na zasedání 22. listopadu 1995, ve kterém se konstatovalo, že k tomu datu nenavázala žádná činnost na doporučení a návrhy předložené Výborem v jeho předchozím stanovisku k zelené knize (CES 1309/95); stanovisko ke zprávě Komise Evropskému parlamentu a Radě – *jednotný trh v roce 1994* (KOM(95) 238 v konečném znění), zpravodaj pan Vever, které upozorňovalo na zpoždění v účinném provádění vnitřního trhu a zabývalo se legislativou v oblasti spotřeby, zvláště pro přeshraniční vztahy (CES 1310/95 – Úř. věst. C 39, 12.2.1996); stanovisko ke sdělení Komise *Priority spotřebitelské politiky (1996-1998)*, zpravodaj pan Koopman, ve kterém Výbor přes ocenění návrhu směrnice o žalobách na zanechání jednání a akčního plánu představeného Komisí pro přístup spotřebitelů ke spravedlnosti prohlásil, že se zájmem sleduje vývoj v této oblasti a konstatoval, že jednotný trh v tomto směru není zdaleka dokončen a že *uvědomělé dodržování práv spotřebitelů* je základní podmínkou pro získání jejich důvěry (CES 889/96, Úř. věst. C 295, 7.10.1996). Stejná úvaha se objevuje také ve stanovisku Výboru ke sdělení Komise Evropskému parlamentu a Radě *Dopad a účinnost jednotného trhu*, (KOM(96) 520 v konečném znění, 23. dubna 1997), zpravodaj pan Pasolli, (CES 467/97 – Úř. věst. C 206, 7.7.1997).

3.14 Evropská komisařka Emma Bonino při formulaci svých priorit položila důraz na zavedení procedury Společenství umožňující rychlé rozhodování přeshraničních sporů a harmonizaci podmínek pro podávání žalob na zdržení se jednání proti nečestným obchodním praktikám společně se vzájemným uznáním oprávněnosti sdružení spotřebitelů podávat žaloby ⁽¹⁶⁾.

3.15 Dále byl 25. ledna 1996 zveřejněn návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o žalobách na zdržení se jednání v oblasti ochrany zájmů spotřebitelů ⁽¹⁷⁾.

Touto směrnicí Komise navázala na doporučení Sutherlandovy zprávy a odpověděla tak na široce podporované návrhy uvedené v zelené knize ⁽¹⁸⁾ ⁽¹⁹⁾.

3.16 Tato směrnice nesporně revolučním způsobem změnila právo Společenství, protože poprvé a obecným způsobem Společenství přijalo právní normu v oblasti vztahující se k občanskému právu procesnímu. ⁽²⁰⁾

Návrh na rozšíření oblasti působnosti na náhradu škod nicméně nebyl přijat.

3.17 Souběžně Komise vypracovala *Akční plán o přístupu spotřebitelů k právní ochraně a o urovnávání spotřebitelských sporů v rámci jednotného trhu* zveřejněný 14. února 1996, ve kterém jednak popsala a charakterizovala podstatu spotřebitelských sporů a vyhodnotila různá řešení používaná v členských státech, jednak oznámila některé plánované iniciativy. Jedna z těchto iniciativ spočívala v zahájení úvahy o možnosti, že by spotřebitelé poškození stejným obchodním subjektem mohli pověřit organizaci spotřebitelů, aby jejich nároky seskupila *ex ante*, takže by bylo možné spojit jednotlivé stejnorodé kauzy a předložit je společně a současně stejné právní instanci. ⁽²¹⁾

3.18 Evropský parlament se k této věci vyjádřil v usnesení ze 14. listopadu 1996 a *vzhledem k tomu, že přístup ke spravedlnosti je zároveň základním lidským právem i nezbytnou podmínkou zaručení právní jistoty, jak národní, tak Společenství, uznal význam mimosoudních postupů řešení spotřebitelských sporů, ale upozornil*

⁽¹⁶⁾ Od svého prvního veřejného vystoupení během slyšení v Evropském parlamentu 10. ledna 1995 nová evropská komisařka odpovědná za oblast spotřeby uznávala spotřebitelskou politiku jako prvek prvořadého významu pro výstavbu Evropy občanů a výslovně prohlásila, že naváže konkrétní činnosti na konzultace vedené již v rámci zelené knihy o přístupu ke spravedlnosti.

Když byla komisařka tázána na stávající situaci v otázce přístupu ke spravedlnosti, uznala, že přístup spotřebitelů ke spravedlnosti není zdaleka uspokojivý a trvání právních procedur v některých členských státech je takové, že vážně zpochybňuje účinnost práv spotřebitelů.

⁽¹⁷⁾ KOM(95) 712 v konečném znění.

⁽¹⁸⁾ Komise jako právní základ použila čl. 100 odst. a Smlouvy o Evropské unii a s ohledem na zásady subsidiarity a proporcionality navrhla harmonizaci procedurálních pravidel různých členských států vztahujících se k některým opravným prostředkům s následujícími cíli:

- zdržení se jednání nebo jeho zákaz u všech protiprávních činů poškozujících zájmy spotřebitelů chráněné několika směrnicemi obsaženými v příloze;
- nezbytná opatření k nápravě následků protiprávního jednání včetně publikace rozhodnutí;
- odsouzení strany, která podléhá povinné peněžní sankci v případě nevykonání rozhodnutí ve stanoveném termínu.

Stejný návrh stanovil, že každý subjekt zastupující zájmy spotřebitelů v určitém členském státu může žádat prosazení těchto práv u soudu nebo příslušného orgánu této země, pokud byly zájmy, jež zastupuje, dotčeny protiprávním jednáním, jehož původ je v jiném členském státu.

⁽¹⁹⁾ Konečný text této směrnice byl přijat Radou ve složení *Spotřebitelé* v Lucemburku dne 23. dubna 1998 kvalifikovanou většinou s tím, že Německo hlasovalo proti. Konečná verze, která ve značné míře bere v úvahu vyslovené návrhy a připomínky byla zveřejněna 11. června 1998.

⁽²⁰⁾ Směrnice 98/27/ES z 19. května 1998, Úř. věst. L 166, 11.6.1998. Je nutné připomenout, že Evropský parlament se postavil velmi kriticky k oblasti působnosti a omezením návrhu a do původního textu zanesl různé úpravy, zejména: — rozšíření oblasti působnosti směrnice na všechny budoucí směrnice v oblasti ochrany zájmů spotřebitelů; — zahrnutí organizací a federací zastupujících spotřebitele nebo podniky a působících na evropské úrovni, nikoliv výlučně národní, mezi subjekty, jejichž legitimita má být uznána.

Ve stanovisku EHSV, které vypracoval pan Ramaekers, se Výbor vyslovil proti právnímu základu návrhu, kde za vhodný považuje čl. 129 odst. a smlouvy, nikoliv čl. 100 odst. a smlouvy, proti příliš omezené oblasti působnosti a proti povinnosti odvolat se nejdříve k subjektu státu, kde má být podána žaloba. Tyto nároky podle stanoviska mohou podstatně a zbytečně prodloužit rozhodování ve věci (CES 1095/96 – Úř. věst. C 30, 30.1.1997).

⁽²¹⁾ KOM(96) 13 v konečném znění.

i na nutnost zaručit spotřebitelům možnost uchýlit se po bezvýsledném vyčerpání všech postupů mimosoudního řešení sporu k běžným právním prostředkům s ohledem na zásadu účinnosti a právní jistoty. Proto vyzval Parlament Komisi, aby vypracovala další návrhy na zlepšení přístupu evropských občanů – nerezidentů k národním právním procedurám a pobídl členské státy, aby upřednostnily kroky sdružení spotřebitelů (...) jako mandatarů osob oprávněných k podání žalob o vymáhání nároků a přiznaly těmto sdružením aktivní legitimitu k podávání žalob v kolektivním zájmu, které by čelily některým nečestným obchodním praktikám. ⁽²²⁾

3.19 Zdá se, že po uvedeném období zůstala tato otázka mimo zájem Evropské komise. ⁽²³⁾

Naproti tomu EHSV se touto otázkou několikrát zabýval z hlediska doložení potřeby nástroje občanského procesního práva na úrovni Společenství, který by umožnil právní obhajobu rozptýlených, kolektivních nebo stejnorodých individuálních zájmů. ⁽²⁴⁾

3.20 Teprve nedávno Komise otázku znovu otevřela v zelené knize *Žaloby o náhradu škody způsobené porušením antimonopolních pravidel ES* ⁽²⁵⁾ formulacemi, které je vhodné připomenout:

„Z praktických důvodů je velmi nepravděpodobné, ne-li nemožné, aby spotřebitelé a odběratelé, jimž byla způsobena pouze malá škoda, podávali žaloby o náhradu škody způsobené porušením antimonopolního práva. Je proto třeba zvážit, jak by jejich zájmy mohly být lépe chráněny prostřednictvím hromadných žalob. Kromě zvláštní ochrany zájmů spotřebitelů poslouží hromadné žaloby ke sloučení řady menších žalob do jediné, což přinese úsporu času i peněz.“

3.21 EHSV ve svém stanovisku z 26. října 2006 vyslovil podporu této iniciativě Komise a potvrdil potřebu skupinových žalob o náhradu škod, vzhledem k tomu, že „slouží jako dokonalý příklad některých hlavních cílů: i) účinná náhrada za škodu, usnadněné podání žalob o náhradu škody ze strany organizací jménem poškozených spotřebitelů a tím větší možnost získání skutečného přístupu ke spravedlnosti; ii) předcházení a zabraňování chování, které porušuje antimonopolní pravidla, vzhledem k většímu sociálnímu dopadu tohoto typu žalob.“ ⁽²⁶⁾

3.22 Komise si vyžádala od Centra studií spotřebitelského práva při Katolické universitě v Lovani významnou studii o alternativních prostředcích řešení sporů, která byla v nedávné době publikována. Nezanedbatelná část této čtyřsetstránkové studie se věnuje popisu 28 národních systémů kolektivních právních prostředků pro obranu spotřebitelů; popisuje systémy 25 členských států, USA, Kanady a Austrálie. ⁽²⁷⁾

⁽²²⁾ Dok. A-0355/96 (EP 253.833).

⁽²³⁾ To však neznamená, že se v některých směrnících *acquis* Společenství občas neobjevovaly odkazy na kolektivní podání žalob jako přiměřený a účinný prostředek zaručující respektování jejich ustanovení. To platí například pro směrnici 97/7/ES z 20. 5. 1997 (zásilkový prodej), článek 11, nebo pro směrnici 2002/65/ES z 23. 9. 2002 (zásilkový prodej finančních služeb), článek 13.

⁽²⁴⁾ Připomeňme v tomto ohledu:

— stanovisko z vlastní iniciativy CESE 141/2005 ke spotřebitelské politice po rozšíření EU, odst. 11.6, Úř. věst. C 221, 8.9.2005;

— stanovisko CESE 230/2006 k akčnímu programu Společenství v oblasti zdraví a ochrany spotřebitele (2007-2013), odst. 3.2.2.2.1, Úř. věst. C 88, 11.4.2006;

— stanovisko CESE 594/2006 k právnímu rámci pro spotřebitelskou politiku (Úř. věst. C 185, 8.8.2006).

⁽²⁵⁾ KOM(2005) 672 v konečném znění, 19.12.2005.

⁽²⁶⁾ Stanovisko CESE 1349/2006 (zpravodajka paní Sánchez Miguel), Úř. věst. C 324, 30.12.2006. Toto téma bylo také již zpracováno ve stanovisku Výboru z vlastní iniciativy *Regulace hospodářské soutěže a spotřebitelská politika*, CESE 949/2006, Úř. věst. C 309, 16.12.2006.

⁽²⁷⁾ Studie se již zmiňuje v poznámce 4. Přes značnou míru úplnosti tato srovnávací studie nepokrývá situaci v Bulharsku ani v Rumunsku a rovněž nebere v úvahu nedávný vývoj ve Finsku, velmi pokročilé systémy Brazílie, Izraele, Nového Zélandu ani návrhy projednávané ve Francii a Itálii. Australský systém popisuje kolektivní práce *Consumer Protection Law*, J. GOLDRING, L.W. MAHER, Jill McKEOUGH a G. PEARSON, The Federation of Press, Sydney, 1998; novozélandský *Consumer Law in New Zealand*, Kate TOKELEY, Butterworth, Wellington, 2000; hodnocení vývoje v Asii, zejména v Indii, na Filipínách, v Hong-Kongu, Bangladéši, Thajsku a Indonésii podává *Developing Consumer Law in Asia*, sborník semináře IACL/IOCU, Kuala Lumpur, právnícká fakulta Malajské university, 1994. Komise nedávno zadala další studii na téma *Hodnocení účinnosti a efektivnosti společných nápravných mechanismů v Evropské unii* (oznámení o zakázce 2007/S 55-067230, 20. 3. 2007).

3.23 Nová evropská komisařka pro ochranu spotřebitele Meglena KUNEVA prohlásila při několika příležitostech, že toto téma je jednou z priorit jejího funkčního období. Téma je dále pojednáno v nedávném sdělení *Strategie spotřebitelské politiky EU 2007–2013* ⁽²⁸⁾. Toto téma znovu potvrdila komisařka Neelie KROES i komisařka Meglena KUNEVA během nedávné konference uspořádané v Lisabonu z podnětu portugalského předsednictví. ⁽²⁹⁾

3.24 Rada ministrů OECD rovněž přijala doporučení o urovnávání spotřebitelských sporů a náhradě škod (C(2007) ze dne 12. července 2007). Uznává, že většina systémů pro urovnávání sporů a náhradu škod existujících v členských státech byla vytvořena s úmyslem řešit záležitosti na vnitrostátní úrovni a nebývají vždy přizpůsobeny pro odškodňování spotřebitelů pocházejících z jiného členského státu.

4. Důvody skupinové žaloby na úrovni Společenství

4.1 Mají-li být respektovány zájmy spotřebitelů v členských státech i na úrovni Evropské unie, musí být v právní rovině nejen uznána jejich hmotná práva, ale musí se jim dostat i odpovídajících procesních postupů, aby byla tato práva naplněna.

Je třeba také konstatovat, že znásobení objemu přeshraniční obchodní výměny vyvolalo rozvoj spotřebitelských sporů na evropské úrovni.

V četných případech se ukázalo, že individuální rozhodování sporů není dostatečné. Jeho náklady a pomalost omezují podstatnou měrou naplnění práv spotřebitelů, zejména pokud se jedná o velké množství (tisíce nebo dokonce milióny) spotřebitelů poškozených stejným jednáním a výše individuální újmy je poměrně nízká. Postupný vývoj „evropské společnosti“ vyvolává také otázku stanovení příslušného právního řádu; bylo by vhodné, aby evropští občané mohli uplatňovat svá práva jednotným způsobem. V současné době nelze odškodnit následky zneužívajícího jednání, ke kterému dochází ze stejných okolností a které působí identickou škodu v různých členských státech, pokud se nejedná o vzácné případy členských států disponujících systémem skupinové žaloby.

4.2 Ústavy všech členských států a Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod zaručují právo na spravedlivý proces. Toto právo obsahuje zejména právo obracet se užitečným a efektivním způsobem na soud.

4.3 V současné době právní systémy ne vždy umožňují, aby občané poškození určitými praktikami mohli konkrétním a efektivním způsobem předložit věc soudu.

Některé členské státy během několika desetiletí přišly se dvěma typy odpovědi na tento problém.

Nejprve přiznaly kolektivním zájmům spotřebitelů právo ochrany právními kroky před správními orgány nebo soudy a tribunály. Další přiměřená odpověď spočívala v uznání právního postupu, který seskupuje jednotlivá podání žaloby. Takové žaloby jsou založeny především na hospodárnosti procedury, která shromáždí jednotlivá podání žalob a sloučí je do jednoho a jedinečného právního postupu.

⁽²⁸⁾ KOM(2007) 99 v konečném znění ze dne 13. 3. 2007, oddíl 5.3. K tomuto dokumentu EHSV nedávno vydal stanovisko. Zpravodajkou byla paní Darmanin.

⁽²⁹⁾ *Conference on Collective Redress: Towards European Collective Redress for Consumers?* (9.–10. listopadu 2007). Během této konference komisařka KROES zejména uvedla, že „spotřebitelé svá práva nejenom mají, ale měli by také být schopni účinně vymáhat jejich dodržování, v případě nutnosti i podáním žaloby. Pokud může žalobu podat jenom každý spotřebitel sám za sebe, nedostane se žádný z nich až do soudní síně – mechanismus skupinového odškodnění je tedy naprostou nutností! Jen potom budou (spotřebitelé) moci plně využívat výhod jednotného trhu.“ Komisařka KUNEVA správně zdůraznila, že „spotřebitelé nebudou moci plně využívat výhod jednotného trhu, dokud nebudou zavedeny účinné systémy pro řešení jejich stížností a poskytnutí možnosti odpovídajícího odškodnění. Skupinové odškodnění může být účinným prostředkem posílení právního rámce řešení škod, který byl již pro evropské spotřebitele vytvořen podporou mechanismů alternativního řešení sporů a zavedením procedury pro drobné přeshraniční nároky“.

4.4 Vytvoření evropské skupinové žaloby by umožnilo přístup ke spravedlnosti všem spotřebitelům bez ohledu na státní příslušnost, finanční situaci a výši individuální újmy. Rovněž by přinesla výhody obchodním subjektům v podobě hospodárnosti procesu, kterou by umožňovala. Náklady na takové řízení by byly nižší, než je tomu v případě mnoha jednotlivých žalob. Výhodou tohoto řízení by byla také právní jistota, protože by se v jednom rozhodnutí soustředilo řešení nesčetných obdobných žalob. ⁽³⁰⁾ Vyloučila by rovněž rozpory v právních názorech soudů evropských států, které by měly řešit obdobné spory.

Tento systém, společný pro všechny evropské země, by tedy nejen umožnil lepší ochranu spotřebitelů, ale posílil by také důvěru obchodních subjektů a tím i obchodní výměnu v Evropské unii.

4.5 Takto definovaná žaloba by měla kladný účinek na oblast mezinárodního práva soukromého vzhledem k interpretačním a aplikačním obtížím u legislativy pro rozhodování smluvních a mimosmluvních sporů (Řím I a Řím II). Umožnila by také přesnější definování pravidel soudní příslušnosti, uznávání a výkonu soudních rozhodnutí ve věcech občanských a obchodních (nařízení 44/2001). ⁽³¹⁾

4.6 Došlo by tak k posílení spotřebitelského práva širším zavedením opravných prostředků umožňujících spravedlivou náhradu ve prospěch spotřebitelů a účinnou ochranu „slabé strany“, což je základní zásadou práva Společenství. Bylo by tomu tak zejména v případě nedávné směrnice o nekalých obchodních praktickách. Tyto praktiky bývají často uplatňovány současně v několika členských státech a poškozují velký počet spotřebitelů, aniž by tito měli možnost požadovat společně náhradu. Skupinová žaloba je nezbytným procedurálním doplňkem pro účinné provádění této směrnice.

Došlo by ke zvýšení účinnosti všech dosavadních směrnic v oblasti ochrany spotřebitelů provedených členskými státy tím, že by byla uznána skupinová žaloba v oblastech, které pokrývají.

Bylo by vhodné, kdyby bylo možné tato ustanovení využít také ve prospěch malých a středních podniků, které se ocitnou v podobné situaci.

4.7 Zavedení skupinové právní procedury na úrovni Společenství jako posledního kroku ve snaze o vyřešení sporu samozřejmě není žádnou újmu pro systémy mimosoudního řešení spotřebitelských sporů. Tyto systémy mají bezvýhradnou podporu Evropského hospodářského a sociálního výboru. Možnosti jejich využití je třeba ještě prohloubit a rozvinout.

5. Terminologie

5.1 Ke správnému vymezení předmětu návrhu je třeba se dohodnout na typu žaloby, o který se jedná.

Syntéza systémů přijatých členskými státy ukazuje, že označení a obsah různých typů žalob se velmi liší. Je tudíž nutné rozlišovat mezi zástupnými žalobami, žalobami v kolektivním zájmu a skupinovými žalobami.

⁽³⁰⁾ Pan Patrick von BRAUNMUEHL správně připomněl během akce *Leuven Brainstorming Event on Collective Redress* organizované Komisí dne 29. června 2007, že „skupinové žaloby by mohly snížit počet jednotlivých kauz vzešlých z určitého incidentu. Především v systému opt-out může společnost vyřídit nároky mnoha spotřebitelů v jediném řízení. Může jednat se zástupcem skupiny všech dotčených spotřebitelů a může soustředit své zdroje na jedinou soudní pří místo mnoha různých kauz. Dokonce i v případě, že není možné řešení sporu smírem a soud musí rozhodnout, je zde daleko vyšší právní jistota, protože rozhodnutí pokrývá všechny případy související se stejným incidentem nebo porušením zákona.“

⁽³¹⁾ Tento bod byl rozpracován během semináře *Rome I & Rome II*, organizovaného portugalským předsednictvím společně s předsednictvím německým a slovinským a Akademií evropského práva (Europäische Rechtsakademie – ERA) v Lisabonu ve dnech 12.–13. listopadu 2007.

5.2 Zástupné žaloby mohou podávat pouze sdružení spotřebitelů nebo správní jednotky (např. veřejný ochránce práv) a jsou to žaloby na zanechání jednání, jež je v rozporu s právy spotřebitelů, případně v některých zemích na zrušení zneužívajících nebo nečestných ustanovení v spotřebitelských smlouvách.

5.3 Žaloby v kolektivním zájmu poskytují sdružením spotřebitelů možnost podat žalobu právní instanci či nikoliv, je-li kolektivní, obecný zájem spotřebitelů poškozen narušením přesného ustanovení hmotného práva nebo obecné normy jednání. Kolektivní zájem není součtem jednotlivých zájmů spotřebitelů a blíží se zájmu obecnému.

5.4 Skupinová žaloba je žaloba, která umožňuje velkému množství osob dosáhnout uznání jejich práv a domoci se náhrady. Technicky tedy představuje kolektivní procedurální uplatnění individuálních práv.

5.5 Skupinová žaloba není vyhrazena pouze pro oblast ochrany spotřebitelů a hospodářské soutěže.

V tomto stanovisku se však vztahuje jen na hmotné oblasti, jak je uznává právo Společenství.

5.6 Pro toto stanovisko se tedy navrhuje používání termínu „skupinová žaloba“. ⁽³²⁾

6. Právní základ

6.1 Právní základ politiky obrany spotřebitelů je obsažen v hlavě XIV Smlouvy, nazvané *Ochrana spotřebitele*.

Článek 153 představuje zjevně významný podnět pro reflexi.

6.2 Ačkoli se spotřebitelské právo v zásadě rozvíjelo na základě, který představuje článek 95 Smlouvy, představuje politika ochrany spotřebitele v této podobě jednoznačně opatření zaměřené na podporu hospodářských zájmů spotřebitelů.

6.3 Je nesporné, že skupinová žaloba zajistí vysokou úroveň ochrany a umožní sdružením spotřebitelů organizovat se k ochraně zájmů spotřebitelů, tedy zajištění spravedlivé náhrady v případě narušení práv, která jim přiznává veškeré právo Společenství, včetně práva hospodářské soutěže.

6.4 Skupinová žaloba na úrovni Společenství rovněž přispěje k lepšímu fungování vnitřního trhu z pohledu spotřebitelů, tak jak to požaduje „revize vnitřního trhu“. Spotřebitelé budou mít vyšší důvěru potřebnou k rozvíjení přeshraničního obchodu. ⁽³³⁾

⁽³²⁾ Srovnávací analýza rozdílné terminologie užívané v několika členských státech a jejího významu v různých jazycích je podrobně uvedena v článku *Class System v Los Angeles Lawyer Magazine*, 11/2006, str. 32 a násl., autoři Louis DEGOS, Geoffrey V. MORSON. V Irsku se používá termín *Multi-party litigation* (MPL). V Anglii se jedná o termíny *group litigation order* (GLO) nebo jednoduše *group action*; v Německu se hovoří o *Gruppenklage*, ve Švédsku se používá *Grupptalan* nebo „kolektivní žaloba“, v Portugalsku „lidová žaloba“ a v Maďarsku „kombinovaná žaloba“.

⁽³³⁾ Srov. sdělení Komise *Jednotný trh pro Evropu ve 21. století*, KOM(2007) 724 v konečném znění, 20. listopadu 2007.

6.5 Je též možné podpořit myšlenku, že vzhledem k tomu, že se jedná o čistě právní nástroj, mohly by být jako vhodný právní základ použity články 65 a 67. Je to právě tento právní základ, na základě kterého Komise od roku 1996 navrhla a Rada i Parlament přijaly celou řadu právních nástrojů v oblasti občanského práva procesního na úrovni Společenství. ⁽³⁴⁾

Toto řešení by mohlo být použito, pokud by tato skupinová žaloba mohla být využita jak pro spory přeshraniční, tak vnitrostátní, nebo v oblastech jiných, než je právo spotřebitelské.

6.6 V každém případě bude skupinová žaloba muset respektovat zásady subsidiarity a proporcionality a nikdy nesmí zacházet dále, než je nutné k dosažení záměrů Smlouvy v tom smyslu, že tyto záměry nemohou v dostatečné míře uskutečnit členské státy a jsou tedy snáze uskutečnitelné na úrovni Společenství.

6.7 Bude se rovněž muset řídit zásadami a mechanismy uvedenými v doporučení Rady ministrů OECD (Doporučení C(2007) 74 ze dne 12. července 2007), které jsou určeny všem členským státům i přes jejich odlišné právní prostředí.

⁽³⁴⁾ Patří mezi ně:

- zelená kniha o přístupu spotřebitelů k právní ochraně a urovnávání sporů spotřebitelů na jednotném trhu (KOM(93) 576 v konečném znění).
- doporučení Komise ze dne 12. května 1995 o platebních lhůtách v obchodních transakcích a související sdělení Komise v Úř. věst. L 127, 10.6.1995 a Úř. věst. C 144, 10.6.1995.
- sdělení Komise s názvem Akční plán o přístupu spotřebitelů k právní ochraně a urovnání sporů spotřebitelů na vnitřním trhu, 14. února 1996 (KOM(96) 13 v konečném znění).
- sdělení Komise Radě a Evropskému parlamentu s názvem K účinnějšímu vynášení a vynucování rozsudků v Evropské unii (KOM(97) 609 v konečném znění, Úř. věst. C 33, z 31.1.1998).
- směrnice 98/27/ES ze dne 19. května 1998 o žalobách na zdržení se jednání v oblasti ochrany zájmů spotřebitelů, Úř. věst. L 166, 11.6.1998.
- nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 ze dne 29. května 2000 o úpadkovém řízení, Úř. věst. L 160, 30.6.2000. Zpravodajem k souvisejícímu stanovisku EHSV byl pan G. Ravoet (CES 79/2001 ze dne 26. ledna 2000, Úř. věst. C 75, 15.3.2000).
- nařízení Rady (ES) č. 1347/2000 ze dne 29. května 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti obou manželů k dětem, tamtéž. Zpravodajem k souvisejícímu stanovisku EHSV byl pan Braghin (CES 940/1999 ze dne 20. října 1999, Úř. věst. C 368, 20.12.1999).
- nařízení Rady (ES) č. 1348/2000 ze dne 29. května 2000 o doručování soudních a mimosoudních písemností ve věcech občanských a obchodních v členských státech, tamtéž. Zpravodajem k souvisejícímu stanovisku EHSV byl pan Hernández Bataller (CES 947/1999 ze dne 21. října 1999, Úř. věst. C 368, 20.12.1999).
- směrnice 2000/35/ES ze dne 29. června 2000 o postupu proti opožděným platbám v obchodních transakcích, Úř. věst. L 200, 8.8.2000.
- program opatření určených k uplatňování zásady vzájemné uznatelnosti rozhodnutí ve věcech občanských a obchodních, Úř. věst. C 12, 15.5.2001.
- rozhodnutí Rady ze dne 28. května 2001 o vytvoření evropské soudní sítě pro občanské a obchodní věci, Úř. věst. L 174, 27.6.2001. Zpravodajem k souvisejícímu stanovisku EHSV byl pan Retureau (CES 227/2001 ze dne 28. února 2001, Úř. věst. C 139, 11.5.2001).
- nařízení (ES) č. 1206/2001 ze dne 28. května 2001 o spolupráci soudů členských států při dokazování v občanských nebo obchodních věcech, Úř. věst. L 174, 27.6.2001. Zpravodajem k souvisejícímu stanovisku EHSV byl pan Hernández Bataller (CES 228/2001 ze dne 28. února 2001) Úř. věst. C 139, 11.5.2001.
- nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Brusel I), Úř. věst. L 16, 1.2.2001. Zpravodajem k souvisejícímu stanovisku EHSV byl pan Malosse (CES 233/2000 ze dne 1. března 2000, Úř. věst. C 117, 26.4.2000).
- zelená kniha o alternativním řešení sporů v občanském a obchodním právu (KOM(2002) 196 v konečném znění, z 19.4.2002).
- nařízení (ES) č. 805/2004 ze dne 21. dubna 2004, kterým se zavádí evropský exekuční titul pro nesporné nároky, Úř. věst. L 143, 30.4.2004. Zpravodajem k souvisejícímu stanovisku EHSV byl pan G. Ravoet (CESE 1348/2002 ze dne 11. prosince 2002, Úř. věst. C 85, 8.4.2003).
- návrh nařízení o evropském řízení o drobných pohledávkách (KOM(2005) 87 v konečném znění ze dne 15.3.2005). Zpravodajem k souvisejícímu stanovisku EHSV byl pan Pegado Liz (CESE 243/2006 ze dne 14. února 2006).
- zelená kniha o zlepšení účinnosti výkonu soudních rozhodnutí v Evropské unii: obstavení bankovních účtů (KOM(2006) 618 v konečném znění). Zpravodajem k souvisejícímu stanovisku EHSV byl pan Pegado Liz (CESE 1237/2007 ze dne 26. září 2007).
- nařízení (ES) č. 1896/2006 ze dne 12. prosince 2006, kterým se zavádí řízení o evropském platebním rozkazu (KOM(2004) 173 v konečném znění, 19.3.2004). Zpravodajem k souvisejícímu stanovisku EHSV byl pan Pegado Liz (CESE 1333/2005 ze dne 22. února 2005).

7. Parametry skupinové žaloby na úrovni Společenství

7.1 Čím nesmí být skupinová žaloba

7.1.1 Skupinová žaloba nesmí být zástupnou žalobou

7.1.1.1 Zástupnou žalobu mohou podávat pouze určité subjekty se zvláštním oprávněním (sdružení spotřebitelů, veřejný ochránce práv). Spotřebitelé obecně nemohou získat náhrady individuální újmy.

7.1.1.2 Hlavním cílem tohoto právního postupu je zanechání jednání, které je v rozporu s právy spotřebitelů, případně v některých zemích také zrušení zneužívajících nebo nečestných ustanovení ve spotřebitelských smlouvách, kdy soud nemůže uložit žádnou náhradu.

7.1.1.3 Některé země tyto mechanismy nastavily tak, aby umožňovaly odškodnění spotřebitelů. Tato náhrada však není vyplacena jednotlivým spotřebitelům, ale zůstane v držení zastupujících subjektů nebo je převedena státu k sociálnímu využití.

7.1.1.4 Tento mechanismus tedy ve skutečnosti neodpovídá opravdové skupinové žalobě, kde jsou všichni spotřebitelé odškodněni v jediném procesu.

7.1.2 Skupinová žaloba nesmí být americkou class action

7.1.2.1 Zavedení evropské skupinové žaloby neznamená přenesení *class action* ze Spojených států do Evropy. Americký právní systém se velmi liší od právních systémů členských států. Slabiny *class action*, které jsou uváděny jako zdroj úchylek, jsou tomuto právnímu systému vlastní a v Evropě by se nemohly projevit.

7.1.2.2 Ve Spojených státech vynášejí soudní rozhodnutí občanské poroty a volení soudci. Toto zvláštní složení, lišící se od uspořádání ve většině členských států (s profesionálními soudci), velmi často vede určité státní soudy k připuštění fantaskních žalob a vynášení rozsudků příliš příznivých pro žalující stranu, což vede spotřebitele k uplatňování nároků před určitými soudy spíše než před jinými, známými menší vstřícností (*forum shopping*).

7.1.2.3 Naproti tomu evropská skupinová žaloba by byla pro *forum shopping* překážkou, protože by ve všech členských státech byl zaveden jediný typ procedury, takže bez ohledu na právní systém nebo členský stát zvolený žalující stranou by projednání žaloby a rozhodnutí soudu mělo stejný charakter.

7.1.2.4 Náhrady škod mohou být doplněny o náhrady sankční povahy. Tyto náhrady, které stanoví poroty a volení soudci, dosahují často astronomických částek. Náhrady škod sankční povahy ve většině evropských států neexistují.

7.1.2.5 Advokáti jsou odměňováni rozšířeným systémem *contingency fees*. Je to jedna z forem *pacti quota litis*, kde advokáti, kteří sami mohou být zároveň žalobci, se podílejí na výnosu žaloby. Tento systém je ve většině členských států Evropské unie zakázán zákonem nebo etickým advokátním kodexem.

7.2 Základní volba: *opt-in* nebo *opt-out*

Studium procedur skupinové žaloby přijatých členskými státy umožňuje třídit podle hlavního mechanismu podání žaloby a zásahu spotřebitele do procesu. Buď musí učinit krok z vlastní vůle, aby se procesu účastnil (systém *opt-in*), nebo podání žaloby způsobí automaticky, že spotřebitel se stane účastníkem jednání, aniž by se pro to musel vyslovit (systém *opt-out*). V tomto systému *opt-out* zůstává spotřebiteli nadále možnost se z projednávání vyložit. Vypracování evropské skupinové žaloby vychází tedy nutně z volby tohoto základního mechanismu.

7.2.1 Opt-in a test case

7.2.1.1 Systém nazývaný *opt-in* předpokládá, že daná osoba projeví vůli zúčastnit se procesu. Dotčené osoby si tedy musí být navzájem známy a musí se výslovně připojit k žalobě před vynesením rozsudku.

Paralelně s mechanismem *opt-in* se rovněž vyvinuly mechanismy nazývané *test cases* nebo založené na prvním vyneseném rozsudku. Tyto procedury se blíží skupinovým žalobám založeným na *opt-in*, jelikož i zde se musejí dotčené osoby vyslovit pro účast v procesu a podat individuální žalobu. Zvláštnost tohoto mechanismu však spočívá v tom, že soudce vybere jednu z individuálních žalob a rozhodne pouze v této věci. Rozsudek vynesený v testovacím procesu pak platí pro všechny individuální žaloby registrovaná soudem.

7.2.1.2 Výhody těchto mechanismů

7.2.1.2.1 Každý člen skupiny musí vyjádřit vůli připojit se k procesu, a to obecně zápisem do registru. Je zde tedy výslovný projev vůle, který odpovídá zásadě svobodného předložení věci soudu. Žalující strana jedná pouze jménem osob, které jí k tomu daly svůj formální souhlas.

7.2.1.2.2 Způsob „opt-in“ umožňuje určit *ex ante* předvídatelný rozsah odškodnění, o němž se jedná. To je důležité jak pro žalované, na něž obecně přímo směřuje žádost o odškodnění, tak pro možnost uzavřít pojištění, jež by pokrylo část předpokládaných škod. Na oprávněné žádosti o odškodnění by tak byly vyhrazeny náležité finanční prostředky.

7.2.1.2.3 Při projednávání testového procesu je soudci předložen jediný individuální spis, aby problém vyhodnotil. To znamená úsporu času a vyšší účinnost soudce, protože při posouzení zodpovědnosti obchodního subjektu vychází z této jediné kauzy.

7.2.1.3 Nevýhody těchto mechanismů

7.2.1.3.1 Tyto mechanismy se obtížně řídí a jsou nákladné, protože dotčené osoby musí vyjádřit vůli připojit se k procesu a vytvořit individuální spis. Řízení těchto spisů se při vyšších počtech dotčených osob stává komplexní činností.

7.2.1.3.2 Tím dochází k velmi dlouhým procesním lhůtám, protože soud musí organizovat a spravovat všechny tyto individuální spisy. V případě hromadných sporů, které jsou většinou důvodem podání skupinové žaloby, jsou individuální újmy poměrně stejnorodé a často nevyžadují individuální přezkoumání.

7.2.1.3.3 V mechanismu *test case* soudce ne vždy stanovuje částku odškodnění a někdy zde odkáže na individuální procesy. To vyvolává nesnáze v řízení a prodlužuje procesní lhůty.

7.2.1.3.4 Studie skupinových žalob podle zásad *opt-in* nebo *test case* provedená v zemích, kde se tento mechanismus používá, dále ukázala, že značná část spotřebitelů nepodá žalobu k soudu, protože informace o existenci procesu nebyly dostatečné. Dotčené osoby se také z velké části odmítají obrátit na soud, protože jim v tom brání překážky hmotné, finanční a psychologické, které soudní projednávání provázají (nároky na čas, peníze, mimořádná složitost).

7.2.1.3.5 Dochází tedy k významnému snížení počtu osob, které se skutečně procesu zúčastní, oproti počtu osob, kterých by se mohl týkat. Odškodnění spotřebitelů tedy není úplné. Zisk, o který se mohl obchodní subjekt nezákonným jednáním obohatit, mu může zůstat z velké části zachován. Není dosaženo odrazujícího účinku procesu.

7.2.1.3.6 Tyto mechanismy představují také problém z hlediska relativního účinku souzené věci. Rozhodnutí soudu o skupinové žalobě je platné pouze pro osoby, které se k žalobě připojily. Spotřebitelé, kteří se pro to nevypravili, mají tedy plné právo vznášet individuální žaloby, které mohou vyústit v rozhodnutí, jež budou v rozporu s rozsudkem vyneseným ke skupinové žalobě.

7.2.2 Opt-out

7.2.2.1 Tradiční skupinová žaloba je založena na systému *opt-out*, jenž implicitně zahrnuje všechny osoby, které byly jednáním poškozeny, s výjimkou těch, které výslovně projevíly vůli nezúčastnit se procesu.

Některé evropské státy se inspirovaly tímto mechanismem k vypracování vlastní procedury podávání skupinových žalob.

7.2.2.2 Výhody tohoto mechanismu

7.2.2.2.1 Zkoumání národních systémů využívajících princip *opt-out* ukazuje, že tato procedura je účinnější a její řízení je jednodušší, než je tomu u ostatních mechanismů přijatých určitými členskými státy.

7.2.2.2.2 Zaručuje skutečný přístup dotčených osob ke spravedlnosti a tím i spravedlivé a účinné odškodnění všech spotřebitelů poškozených určitými praktikami.

7.2.2.2.3 Vylučuje obtíže při řízení jak na straně žalujících, tak na straně soudu (členové skupiny se seznámí až po rozhodnutí soudu, nikoliv předem).

7.2.2.2.4 Má také odrazující účinek na stranu odpovědnou za škody, která je nucena odškodnit všechny osoby, které byly nezákonným jednáním poškozeny, a případně vrátit zisk, který mohl vzniknout.

7.2.2.2.5 Je rovněž třeba si uvědomit výhody, které má tento typ procedury pro obchodní subjekt. Skupinová žaloba umožňuje úspory lidských a finančních zdrojů a vyšší účinnost obhajoby obchodního subjektu. Místo aby současně vedl množství obdobných sporů před množstvím různých soudů, připraví si prostředky obhajoby pro řízení před jediným soudem.

7.2.2.3 Nevýhody tohoto mechanismu

7.2.2.3.1 Tento mechanismus je možné hodnotit jako neslučitelný s ústavními principy některých zemí a Evropskou úmluvou o lidských právech, především s principem svobody předložit věc soudu, protože osoby se automaticky stávají členy skupiny, aniž by přitom projevíly výslovný souhlas s žalobou. Pokud se z procesu nevyloučí, mohou být vázány rozhodnutím soudu.

Je však možné zcela zachovat tuto individuální svobodu tím, že se dotčeným osobám předá osobní informace, což umožní předpokládat, že osoby, které se po jejím obdržení nevyloučily, poskytly k žalobě tiché zplnomocnění. Další možností je poskytnout členům skupiny možnost vyloučit se z procesu ve kterémkoliv okamžiku jeho průběhu, ba i po vynesení rozsudku, a umožnit jim v případě nepříznivého rozhodnutí soudu podat individuální žaloby.

7.2.2.3.2 Byla by zasažena také další práva, práva obhajoby jako zásada sporného řízení a zásada rovnosti zbraní. Obchodní subjekt musí mít možnost použít prostředky individuální obhajoby proti jednotlivému poškozenému členu skupiny. Tento princip se pojí se zásadou „spravedlivého procesu“ v článku 6 Evropské úmluvy o lidských právech. V systému *opt-out* v podstatě nemusí být všechny dotčené osoby jmenovitě určeny a nemusí být známy obchodnímu subjektu. Obchodní subjekt by se tak mohl ocitnout v situaci, kdy by nemohl uplatnit prostředky individuální obhajoby.

V rámci skupinové žaloby jsou však nutně stejnorodé individuální situace, za což ručí soudce. Spory v oblasti spotřeby a hospodářské soutěže především vycházejí ze smluv a situace dotčených osob jsou tedy téměř identické. *Causa petendi* je jedna a táž. Je tedy obtížně představitelné, že by obchodní subjekt mohl vůči jednomu ze spotřebitelů použít nějaký zvláštní způsob obhajoby.

Soudce může po celou dobu procesu disponovat možností odmítnout žalobu, v níž by zjistil vysokou nestejnorodost faktické nebo právní situace.

Konečně ve fázi odškodnění má soudce možnost vytvořit podskupiny, aby přizpůsobil především výši odškodnění jednotlivým případům a tedy případným snížením odpovědnosti.

7.2.3 *Opt-out a opt-in* podle typu sporu

7.2.3.1 Úprava zvolená nedávno Dánskem a Norskem umožňuje systém *opt-in* i *opt-out*. Soudce se může rozhodnout o přijetí systému *opt-out*, pokud se jedná o spory o drobné částky, žaloby jsou podobné a je obtížné celou proceduru provádět na základě *opt-in*. V oblasti spotřebitelského práva jsou časté spory, ve kterých spotřebitelé nemají účinné individuální prostředky dosažení práva, protože věc se týká velkého množství jednotlivců a sporné částky nejsou vysoké. Procedura založená na *opt-out* umožňuje vzít v úvahu všechny dotčené osoby a uložit sankci, která dosahuje výšky případného nezákonného zisku. Pro spory, kde jsou jednotlivé újmy vyšší, se používá systém *opt-in*, což znamená, že každý spotřebitel se musí přihlásit, chce-li se stát účastníkem řízení.

7.2.3.2 Výhody tohoto mechanismu

U hromadných sporů je usnadněno řízení procedury. Cíle odškodnění je dosaženo, je-li účinný sdělovací prostředek. Cíle odrazení je rovněž dosaženo.

Případné dotčení ústavních principů a Evropské úmluvy o lidských právech je vyváženo touto účinností v odškodnění a odrazení.

7.2.3.3 Nevýhody tohoto mechanismu

V první řadě je třeba upozornit na obtížné stanovení hranice mezi oběma mechanismy, *opt-in* a *opt-out*. Obě dvě uvedené země tyto mechanismy přijaly teprve nedávno a nemají dosud zkušenosti s konkrétním případem. Ve znění zákonů se zmiňují pouze *hromadné spory o malé částky, u nichž nelze očekávat individuální procesy*.

Tento problém nejasně definované hranice může být příčinou velmi dlouhých diskusí v průběhu procesu a odvolání, která prodlouží procesní lhůty.

7.3 Úloha soudce

7.3.1 V tomto zvláštním typu procesu, kde jednou stranou jsou četní poškození, se stávají pravomoci svěřené soudci závažnou otázkou.

7.3.2 Ve většině mechanismů *opt-out* je totiž první fází procesu přezkoumání přípustnosti žaloby soudcem. V *test case* má stejnou funkci přezkoumání individuálního spisu.

7.3.2.1 Zkoumání přípustnosti žaloby je etapou, která umožňuje na samém počátku zastavit zpracování všech žalob, které očividně nemají žádný podklad, jsou fantaskní nebo mohou neoprávněně poškodit pověst odpůrce. Tak je možné zabránit procesům, které by soud zneužívaly nebo nebyly proveditelné.

7.3.2.2 Soudce je zárukou správného průběhu této etapy hodnocení přípustnosti. Konkrétně mu náleží povinnost ověřit, zda všechny podmínky stanovené zákonem pro podání skupinové žaloby jsou naplněny.

7.3.2.3 Jmenovitě se jedná o tyto skutečnosti:

- samotná existence sporu (spor žalující strany nesmí být promlčen)
- zda složení skupiny neznemožňuje společný proces nebo proces v zastoupení
- zda existují právní nebo faktické skutečnosti společné členům skupiny (i *causa petendi*)
- zda nárok vznesený na obchodní subjekt odpovídá doloženým faktům (kritérium pravděpodobnosti nároku, *fumus boni iuris*)
- zda je žalující strana schopna zastoupit a odpovídajícím způsobem chránit zájmy členů skupiny.

7.3.3 V pozdější fázi je také důležité, aby soudce mohl schválit možnou nabídku transakce a případně ji odmítnout, pokud podle jeho názoru není v zájmu členů skupiny. K tomu musí mít vyšší pravomoc než jen schvalovat transakce, což mu zákon obvykle umožňuje ve většině právních systémů členských států.

7.3.4 Zvláštnosti této procedury vedou také k tomu, že jsou potřebná vhodná ustanovení o předkládání důkazů. Soudce musí mít možnost využít soudního příkazu vůči odpůrci nebo třetí straně, aby získal dokumenty, a možnost vyžádat vyšetřování, aby byly získány nové důkazy. Legislativa zakládající skupinovou žalobu musí výslovně upravit, že soudce nesmí odmítnout jednat v tomto smyslu, pokud o to žalující žádají.

7.3.5 Aby mohli soudci co nejlépe plnit své pravomoci, jeví se jako potřebné jmenovitě stanovit určité tribunály příslušné pro rozhodování o skupinových žalobách. Bylo by tedy třeba přizpůsobit právní struktury členských států a připravit zvláštní vzdělávání takových soudců.

7.4 Účinné odškodnění

7.4.1 Skupinová žaloba musí umožnit poškozenému náhradu hmotné újmy (finanční), fyzické újmy, *pretium doloris* a jiné újmy na cti. Cílem žaloby je jednak odškodnění spotřebitelů, jednak odrazení, proto je nutné požadovat náhradu veškeré újmy. Rovněž je třeba poskytnout tribunálům jednoduché, levné a transparentní metody vyhodnocení, aniž by se přitom opouštěla zásada odškodnění.

7.4.2 Poškozené osoby v procesu s hromadnou žalobou musí také mít možnost získat vícero způsobů odškodnění. Kromě zdržení se jednání nebo neplatnosti právního kroku musí být umožněna také přímá nebo nepřímá náhrada újmy. Dále musí být možné ji doprovodit dalšími odškodňujícími opatřeními, jako je veřejné prohlášení, oznámení atd.

7.4.3 Přímé a individuální odškodnění nesmí být jediné přípustné, protože za určitých okolností by takové odškodnění bylo obtížné, ne-li nemožné, např. vzhledem k tomu, že členy skupiny by nebylo možné identifikovat při použití mechanismu *opt-out* nebo by jich bylo příliš mnoho, případně by výše jejich individuální újmy byla příliš nízká. Důležité je, aby k odškodnění poškozených došlo i nepřímým způsobem a bylo dosaženo odrazujícího účinku.

7.4.3.1 Přiměřené mechanismy jsou nutné v případech, kdy je soudce schopen vyčíslit částku každého jednotlivého odškodnění pro členy skupiny, kteří jsou identifikovaní nebo identifikovatelní (*opt-in*, *test case* nebo i *opt-out*, pokud obchodní subjekt např. dodal seznam dotčených zákazníků), ale také v případech, kdy se takové individuální rozdělení ukáže jako příliš nákladné vzhledem k nízké částce jednotlivé újmy.

7.4.3.2 Podobně pokud nejsou všechny částky vyplaceny, je třeba dát přednost nepřímým odškodňujícím opatřením v celkové částce, která tvoří zůstatek. Je třeba, aby soudce v rozsudku stanovil finanční nakládání se zůstatkem a určil způsoby kontroly jeho provádění, která může být delegována na třetí osoby.

7.4.3.3 V situaci, kdy je toto opatření nepřímého odškodnění nemožné, musí být celý zůstatek určený soudcem převeden na podpůrný fond skupinových žalob k financování budoucích procesů.

7.4.3.4 Pokud soudce nemůže vyčíslit výši každého jednotlivého odškodnění, protože nemůže identifikovat všechny členy skupiny (pouze u mechanismu *opt-out*), musí mít možnost sestavit vyhodnocovací mřížku pro různé kategorie újmy. Vyplacení těchto částek může být delegováno na správu soudu, ale také na advokáta zastupujícího skupinu, třetí stranu (pojistitele, účetního apod.), čímž se zproští tribunál této složité a zdoluhavé etapy analyzování jednotlivých nároků.

7.4.3.5 V této druhé situaci musí mít soudce možnost rozhodnout o individuálním odškodnění členů skupiny, kteří se přihlásili po informování o rozsudku a zůstatek musí být použit na činnosti nepřímo nahrazující újmu, kterou utrpěla skupina.

7.4.3.6 Pokud není možné žádné nepřímé opatření, musí se zůstatek převést do podpůrného fondu.

7.5 Odvolání

7.5.1 Skupinová žaloba musí přiznávat právo na odvolání jedné i druhé straně.

7.5.2 Vzhledem k významu, který má na jedné straně potřeba rychlého odškodnění poškozených a na druhé straně jistota, že práva jedné i druhé strany byla spravedlivě zvážena, je vhodné stanovit právo odvolání se proti rozsudku pro každou stranu ve shodě s těmito požadavky.

7.5.3 Je tedy důležité, aby respektování tohoto práva zavazovalo členské státy k použití zrychleného odvolacího postupu a nedocházelo k pouhému protahování pře.

7.5.4 Jistota, že odškodnění, ke kterému byl původce škody odsouzen, bylo řádně zaznamenáno v jeho účetnictví, představuje rovněž záruku pro členy skupiny v případě odvolání.

7.6 Financování systému

7.6.1 Cílem musí být samofinancování systému skupinových žalob.

7.6.2 Vzhledem k tomu, že by nebylo žádoucí, ba ani možné, zavést rozšířený systém *contingency fees* po americkém způsobu, jelikož odporuje evropské právní tradici, je nutné zavést způsob financování, jenž by poškozeným bez finančních prostředků umožnil k podání skupinové žaloby získat zálohu na náklady řízení (odměnu advokáta, odměnu znalce v rámci soudem schváleného vyšetřování atd.).

7.6.3 Jedním z prostředků financování tohoto systému by mohlo být vytvoření podpůrného fondu pro kolektivní žaloby, financovaného z nezákonného zisku odsouzených společností, jak ho během řízení stanoví soudce, pokud by jej nepožadovaly přímo poškozené identifikované osoby. ⁽³⁵⁾

7.6.4 Podpůrný fond může také soustředit všechny informace vztahující se k probíhajícím skupinovým žalobám a může být pověřen šířením informací týkajících se kroků, které mají podniknout dotčené osoby, které se chtějí přihlásit, vyloučit ze skupiny nebo získat odškodnění.

7.7 Další procesní pravidla

V podrobnostech bude třeba upravit množství procesních pravidel; nyní se omezme na připomenutí některých z nich.

Jsou to tato pravidla:

- režim oznamování informací dotčeným osobám,
- soudní poplatky a poplatky za právní pomoc,
- spolupráce právních a správních orgánů členských států,
- termíny provádění právních úkonů a promlčecí lhůty,
- používání internetu (*e-justice*).

8. Právní nástroj – nařízení nebo směrnice

8.1 Zavedení takové skupinové žaloby na úrovni Společenství může být upraveno buď směrnicí nebo nařízením; domníváme se, že pouhé doporučení by již z definice svou povahou neumožňovalo vytvořit podmínky pro účinné a jednotné harmonizované přijetí takové iniciativy ve 27 členských státech.

⁽³⁵⁾ Dobrým příkladem je podpůrný fond pro kolektivní žaloby v Quebecu, jehož význam pro rozvoj kolektivních žalob je nesporný. Příjmy tohoto fondu tvoří příspěvky z částek postoupených poškozeným, kteří uspěli se svou skupinovou žalobou, a také zůstatek odškodnění, který nebyl členy skupiny vyžádán. Poškozený podávající skupinovou žalobu musí pouze požádat soudce o proplacení výdajů na podání žaloby na základě dokladů.

8.2 Pokud by se však předpokládal širší rozsah použití, tedy nejen výlučně ve vztahu k právům spotřebitele, a právním základem by byly články 65 a 67 Smlouvy, bylo by vhodné uvažovat o přijetí nařízení, obdobně jako je tomu bylo u nařízení o úpadkovém řízení, evropském exekučním titulu, evropském platebním rozkazu, evropském řízení o drobných pohledávkách nebo obstavení bankovních účtů.

8.3 Pokud bude při zavádění této iniciativy rozhodnuto se přinejmenším v první fázi omezit na oblast spotřebitelského práva v přeshraničních sporech, jeví se jako nejvhodnější způsob zavedení skupinových žalob na úrovni Společenství směrnice, která by navazovala na směrnici o žalobách na zdržení se jednání.

8.4 Dosud přetrvávají mezi členskými státy značné rozdíly v procesních pravidlech. Je proto vhodné stanovit obecným způsobem základní principy skupinové žaloby s tím, že by členské státy směrnici prováděly s ohledem na vlastní obvyklé procesní zásady.

Není například jisté, zda by byla možná harmonizace, pokud by tribunály určené k přijímání těchto žalob závisely na pravidlech soudní organizace jednotlivých států.

Způsoby podání se musejí přizpůsobit odlišnostem členských států. Nařízení by proto nebylo případné.

8.5 Je zřejmé, že směrnice v tomto případě musí být směrnici celkové harmonizace, aby se předešlo situaci, kdy by členské státy systém zpřísnily na úkor podniků se sídlem v daném státě.

V Bruselu dne 14. února 2008.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního
výboru
Dimitris DIMITRIADIS

PŘÍLOHA

ke stanovisku Evropského hospodářského a sociálního výboru

Následující pozměňovací návrhy, jež získaly alespoň čtvrtinu hlasů, byly v průběhu rozpravy zamítnuty:

1. Odstavec 7.2.2.2.4

„Má také odrazující účinek na stranu odpovědnou za škody, která je nucena odškodnit všechny osoby, které byly nezákonným jednáním poškozeny, a případně vrátit zisk, který mohl vzniknout.“

Odůvodnění

Viz odůvodnění k odstavci 7.6.3

Výsledek hlasování:

Pro: 104 Proti: 114 Zdržel se: 13

2. Odstavec 7.6.1

Zrušit:

„Cílem musí být samofinancování systému skupinových žalob.“

Odůvodnění

Přístup ke spravedlnosti je odpovědností veřejných orgánů a nemůže záviset na úspěchu předchozích žalob a být bez souvislosti s následnými postupy (viz též odůvodnění k odstavci 7.6.3).

Výsledek hlasování:

Pro: 107 Proti: 116 Zdržel se: 10

3. Odstavec 7.6.3

Nahradit:

Jedním z prostředků financování tohoto systému by mohlo být vytvoření podpůrného fondu pro kolektivní žaloby financovaného z nezákonného zisku odsouzených společností, jak ho během řízení stanoví soudce, pokud by jej nepožadovaly přímo poškozené identifikované osoby. Zaručení přístupu ke spravedlnosti je věcí veřejných orgánů, což mohou provádět například tak, že na výrobek uvalí pokuty za porušení spotřebitelského práva, jež budou financovat kolektivní žaloby.“

Odůvodnění

Zvažovaná žaloba usiluje o získání odškodnění za škody, jež vznikly spotřebiteli, nebere se do úvahy žádné „penalizující odškodné“. Tento pojem převzatý s praxe v USA nevhodně směšuje občanské zájmy a trestněprávní oblast. Skutečnost, že je třeba odškodnit poškozené spotřebitele, zodpovědnou osobu silně odrazuje a znamená pro oběti právo na plné odškodnění za jim vzniklé škody.

Pokud jde o otázku, zda výsledkem porušení zákona či podvodu vznikl nějaký prospěch, tu řeší postihy veřejné orgány. Mohou uvalit na tento prospěch pokutu týkající se těchto postupů, aby se usnadnily kolektivních žaloby. Spíše než osobám a organizacím soukromého práva je zaručení přístupu ke spravedlnosti zodpovědností veřejné moci podléhající demokratické kontrole.

Protože stanovené odškodné získají poškození spotřebitelé, není vhodné vytvářet umělé vazby mezi zůstatkem plynoucím z nějaké žaloby a žalobami v pozdějších případech, zejména tam, kde by ze správy mohl plynout jiný zájem než získat v daném případě pro poškozené spotřebitele odškodné.

Výsledek hlasování:

Pro: 104 Proti: 106 Zdržel se: 18